KOHTUJURISTI ETTEPANEK

DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

esitatud 25. oktoobril 2007 [1]

I. Sissejuhatus

1. See eelotsuse küsimus, mille Tribunale Amministrativo Regionale del Lazio (Itaalia) esitas EÜ artikli 234 alusel, käsitleb Euroopa Kohtus juba hästi tuntud teemat, ehkki nüanssidega, mis juba lahendatud kohtuasjades puuduvad. [2]

2. Ühenduse kohtupraktikas on viiel korral tuvastatud, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. aprilli 1997. aasta direktiiv 97/13/EÜ üldlubade ja üksiklitsentside ühise raamistiku kohta telekommunikatsiooniteenuste valdkonnas [3] keelab liikmesriikidel kehtestada üksiklitsentsi alusel tegutsevatele ettevõtjatele makse, mida ei ole selle direktiivi artiklis 11 ette nähtud, ja nõuab, et maksud tuleb arvutada litsentside andmisega seonduvate haldusmenetluste maksumuse alusel.

3. Esimene selline võimalus oli 18. septembri 2003. aasta kohtuotsuses Albacom ja Infostrada, [4] et anda lahendus Itaalia Vabariigi Consiglio di Statole (riiginõukogu) kohtuasjas, kus arutati telekommunikatsioonisektevõtjate käibe pealt võetavat makset, ning sama otsust korrati 8. juuni 2004. aasta määruses kohtuasjas Telecom Italia Mobile jt. [5]

1 – Algkeel: hispaania.

2 – Kohtujurist, kellel tuleb aastate pikku tõlgendada ühenduse õigusnormi väga erinevate esitajate ja faktiliste asjaoludega eelotsusetaotluste alusel, sarnaneb maalikunstnikuga, kes pärast kujutise lõuendile kandmist lisab sellele uusi jooni ja nüansse, sest valgus on muutunud, ümbrus on teine või tema hingeseisund on erinev. Heaks näiteks on siin Francisco de Goya ja tema kaunitarid ehk hisp k *majad* – alasti *maja* ja rõivastatud *maja*. Kui kõige ilmsem erinevus kõrvale jätta, siis jämedad ja tihedad pintslitõmbed rõivastatud ja väiksemal kaunitaril – nagu oleks olnud lõuendi värvimisega kiire –, ei sarnane kaugeltki akadeemilise perfektsusega alasti kaunitaril, kes on kujutatud hoolika detailitäpsusega ja hetkele omase õrnatundelisusega, mis on hoomatav diivanit, patja ja lina kujutavatest joontest, mis peegeldavad kahtlemata meistri kirge Alba XIII hertsoginna Cayetana de Silva y Álvarez de Toledo vastu.

3 – EÜT L 117, lk 15.

4 – Liidetud kohtuasjad C-292/01 ja C-293/01 (EKL 2003, lk I-9499).

5 – Liidetud kohtuasjad C-250/02–C-253/02 ja C-256/02 (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

4. Samuti Itaalia õiguskorra taustal ja samale Consiglio di Statole vastates sedastati 18. juuli 2006. aasta kohtuotsuses Nuova Società di Telecomunicazioni, [6] et kõnesoleva artikliga 11 ei ole lubatud õigusnorm, millega kohustatakse üksiklitsentsi alusel üldkasutatava telekommunikatsioonivõrgu pakkujat maksma täiendavat tasu selle võrgu kasutamise eest isiklikuks otstarbeks.

5. Seejärel teatati 19. septembri 2006. aasta kohtuotsusega i-21 Germany ja Arcor [7] Saksamaa Bundesverwaltungsgericht'ile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus), et direktiivi 97/13 süsteemile ei ole vastuvõetav tasu, mida arvutatakse reguleeriva asutuse 30 aasta eeldatavate üldiste halduskulude alusel.

6. Üksteist kuud varem teatati 20. oktoobri 2005. aasta kohtuotsusega ISIS Multimedia ja Firma 02 [8] kõnesolevale Saksa kohtule, et nimetatud artikliga ei ole lubatud võtta uutelt konkurentidelt telefoninumbrite kättesaadavaks tegemise eest tasu, mis on palju suurem numbrite esialgselt kättesaadavaks tegemise maksumusest, samas kui sellel turul valitsevas seisundis olev endise monopoli õigusjärglane äriühing sai numbrid tasuta.

7. Käesolev eelotsusetaotlus, milles mul tuleb teha ettepanek nagu neljas varasemaski, on mõneti erineva asetusega, sest nüüd tuleb kontrollida, kas liikmesriigid võivad direktiivi 97/13 artikli 22 alusel lükata endiste ainukontsessionääride kohustust maksta rahalist tasu, mille vastuolu direktiivi 97/13 artikliga 11 keegi ei vaidlusta, edasi kuni 1. jaanuarini 1999.

II. Õiguslik raamistik

A. *Ühenduse õigus: direktiiv 97/13*

8. Telekommunikatsiooniteenuste avamine Euroopa Liidus sai teoks 1. jaanuaril 1998, [9]

6 – Kohtuasi C-339/04 (EKL 2006, lk I-6917).

7 – Liidetud kohtuasjad C-392/04 ja C-422/04 (EKL 2006, lk I-8559).

8 – Liidetud kohtuasjad C-327/03 ja C-328/03 (EKL 2005, lk I-8877).

9 – Selle turu arengu üksikasjalikumaks analüüsimiseks ühenduses viitan enda 9. detsembri 2004. aasta ettepanekule kohtuasjas ISIS Multimedia ja Firma 02, punktid 3–5, ja 27. oktoobri 2005. aasta kohtuasjas Nuova società di telecomunicazioni, punktid 3–6; samuti minu 27. veebruari 2007. aasta ettepanekule kohtuasjas, milles tehti 14. juuli 2007. aasta otsus C-64/06: Telefonica 02 Czech Republic (EKL 2007, lk I-4887, punktid 4–7), ning 28. juuni 2007. aasta ettepanek kohtuasjas C-262/06: Deutsche Telekom (arutamisel, punktid 5 ja 6).

ning direktiiv 97/13 osutus selles üheks kõige tõhusamaks vahendiks. Selles õigusnormis ühitati nende ressursside hädavajalik riigipoolne kontroll, mis väljendub lubade andmise tehnikas, möödapääsmatu vajadusega muuta sektor paindlikumaks selleks, et luua tingimused, kus asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus edendavad konkurentsi süvenemist. Selleks kavandati ühtlane raamistik, mille alused on proportsionaalsuse, läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtted, kus telekommunikatsiooniteenuste pakkumise ja telekommunikatsioonivõrkude käitamise ühiseks põhimõtteks on piirangute kaotamine. Ühenduse seadusandja soovis nende takistamatut jaotamist ja kasutamist ning vajadusel vastavalt „üldlubadele", kusjuures „üksiklitsentsid" on mõeldud erandjuhtudeks või üldlubade täienduseks. [10]

9. Direktiivi 97/13 artiklites 6 ja 11 soodustatakse samamoodi konkurentsi telekommunikatsiooniturul ja nähakse ette, et ettevõtjatele ei kehtestata muid piiranguid ega tasusid peale hädavajalike, mis on seega kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. [11] Nende pealkirjad on vastavalt „Üldlubade andmise kord ja kohaldatavad tasud" ja „Üksiklitsentside andmise kord ja kohaldatavad tasud".

10. Artikkel 11 keelab liikmesriikidel nõuda üksiklitsentse omavatelt ettevõtjatelt muid tasusid peale üksiklitsentside väljaandmise, haldamise, kontrollimise ja rakendamisega seotud halduskulude (lõige 1), ilma et see piiraks juhul, kui ressursid on napid, neil kehtestada mittediskrimineerivaid tasusid, mis kajastab vajadust tagada nende ressursside optimaalne kasutamine (lõige 2).

11. Vastavalt artiklile 25 oleks liikmesriigid pidanud direktiivi üle võtma hiljemalt 31. detsembriks 1997.

10 – 12. detsembri 2002 aasta ettepanekud kohtuasjades Albacom ja Infostrada, punktid 2–4; Nuova società di telecomunicazioni, punktid 7–10; ISIS Multimedia ja Firma 02, punktid 7–8, ja 16. märtsi 2006. aasta ettepanek kohtuasjas i-21 Germany ja Arcor, punktid 6–9.

11 – Ettepaneku Albacom e Infostrada punkt 5; ettepaneku ISIS Multimedia ja Firma 02 punkt 9; ettepaneku Nuova società di telecomunicación punkt 11, ning ettepaneku i-21 Germany ja Arcor punktid 10 ja 11.

12. Sellegipoolest sätestab artikkel 22 pealkirjaga „Käesoleva direktiivi jõustumiskuupäeval kehtivad load”: [12]

„1. Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeval kehtivate lubade vastavus direktiivi sätetele enne 1. jaanuari 1999.

2. Kui käesoleva direktiivi sätete kohaldamine muudab olemasolevate lubade tingimusi, võivad liikmesriigid laiendada nende tingimuste kehtivust, mis erinevad eri- või ainuõigusi andvatest tingimustest, mis on ühenduse õigusnormi tõttu jäänud või peavad jääma kehtetuks tingimusel, et see ei kahjusta teiste ühenduse õigusnormide, sealhulgas käesoleva direktiivi alla kuuluvate ettevõtjate õigusi. Nendel juhtudel teatavad liikmesriigid komisjonile selleks võetud meetmetest ja põhjendavad neid.

3. Ilma et see piiraks lõikes 2 sätestatut, muutuvad käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeval olemasolevatest ja 1. jaanuari 1999. aasta seisuga käesoleva direktiivi sätetele mittevastavatest lubadest tulenevad kohustused kehtetuks.

Põhjendatud juhtudel võib komisjon anda liikmesriikidele, kes seda taotlevad, selleks tähtajapikendust.” [siin ja edaspidi on osundatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]

B. *Itaalia õiguskord: üksiklitsentsidele kohaldatavad tasud*

13. 1973. aasta Codice postale e delle telecomunicazioni [13] (posti- ja telekommunikatsiooniseadustik) kuulutas kaugsidevahendid riigiomandiks (§ 1), kuigi lubas nende kaudset haldamist kontsessiooni teel (§ 4), kohustades kontsessionääri tasuma aastatasu (§ 188), mis on proportsionaalne tema tegevuse brutotuludega, millest on maha arvestatud üldkasutatava võrgu haldajale makstud summad. [14]

12 – Eestikeelset teksti see märkus ei puuduta.

13 – Heaks kiidetud Vabariigi presidendi 29. märtsi 1973. aasta dekreediga nr 156 (*Gazzeta Ufficiale della Repubblica Italiana*, edaspidi „*GUIRI*”, nr 13 regulaarne lisa, 3.5.1973, lk 2).

14 – Teave tasu arvutamise kohta on esitatud eelotsusetaotluses (lk 6 ja 7).

14. Kui Euroopa Liidus alustati sektori liberaliseerimist, nägi 23. oktoobri 1996. aasta dekreetseadus nr 545 [15] ette Itaalia õigusaktide kohandamise ühenduse õigusega, ning sellest sai mõningate muudatustega 23. detsembri 1996. aasta seadus nr 650. [16]

15. Uue õigusnormiga kaotati ainu- ja eriõigused ning anti kõigile ettevõtjatele õigus osutada teenuseid ja paigaldada telekommunikatsioonivõrke, milleks on aga vaja ametlikku luba. Seda lähenemisviisi kinnitati 31. juuli 1997. aasta seaduse nr 249 [17] Autorità per le garanzie nelle comunicazioni (sideamet) loomise ning raadiotelevisiooni- ja telekommunikatsioonisüsteeme reguleerivate õigusnormide kohta § 4 lõigetes 1 ja 2.

16. Vabariigi presidendi 19. septembri 1997. aasta dekreediga nr 318 [18] toimuski väljakuulutatud Itaalia õiguse ühenduse õiguskorra nõuetega kohandamine direktiivi 97/13 ülevõtmise teel. Selles määrati endiste eri- ja ainuõiguste ajaliseks piiranguks 1. jaanuar 1998 (§ 2 lõige 3), esitades seejuures uuesti direktiivi 97/13 artikli 22 (§ 2 lõiked 4–6).

17. Ühtlasi nägi see ette, et üksiklitsentside eest nõutav tasu on mõeldud üksnes litsentside väljastamisega seotud halduskulude katteks (§ 6 lõige 20), [19] mistõttu Codice postale § 188 muutus õigustühiseks.

18. Et aga nendele uutele oludele üleminek toimuks järk-järgult, pikendati Codice postale selle paragrahvi kehtivust seni, kuni Autorità peab vajalikuks (§ 21 lõige 2). See õigusnorm tühistati 23. detsembri 1998. aasta seaduse nr 448 riigikassa stabiilsuse ja arengu kohta (1999. aasta eelarve

15 – *Disposizioni urgenti per l´esercizio dell´attività radiotelevisiva* (*GURI* nr 249, 23.10.1996, lk 33).

16 – *GURI* nr 300, 23.12.1996, lk 16.

17 – *Istituzione dell´Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni e norme sui sistemi delle telecomunicazioni e radiotelevisivo* (*GURI* nr 177 regulaarne lisa, 31.7.1997, lk 5).

18 – *Regolamento per l´attuazione di direttive comunitarie nel settore delle telecomunicazioni* (*GURI* nr 221 regulaarne lisa, 22.9.1997, lk 5).

19 – Rahandus-, eelarve- ja majandusplaneerimise ministeerium kehtestas Vabariigi presidendi 1997. aasta dekreedi nr 318 § 6 alusel 5. veebruari 1998. aasta käskkirjaga (*GURI* nr 63, 17.3.1998, lk 27) üksiklitsentside omanikele kohustuse maksta riigikassasse: a) tasu litsentsi väljastamise ja andmisega seotud kulude katteks, mida makstakse taotluse esitamise ajal (§ 3); b) aastatasu kontrollide ja auditite eest (§ 4); c) teine sama perioodilisusega makstav tasu nappide reservide kasutamise eest (§ 5); ja d) samuti aastamaks tegutsemiseks vajalike numbrite määramise eest (§ 6).

seadus) [20] § 20 lõikega 4 ja lõikes 3 kinnitati, et kõnesolev Codice postale § 188, mis oli seega 1998. aastal kehtiv, kaotab 1. jaanuarist 1999 kehtivuse.

III. Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

19. Selles riigis alates 1964. aastast tegutseval avalik-õiguslike telekommunikatsiooniteenuste ainukontsessionääril Telecom Italia SpA-l on praegu üksiklitsents nende teenustega seonduvatel tegevusaladel tegutsemiseks, kusjuures ta on maksnud aastaks 1998 tasu summas 385 896 593 eurot pluss intress.

20. Selle summa tagasisaamiseks pöörduti Tribunale Amministrativo Regionale del Laziosse, kes pöördub 10. mai 2006. aasta eelotsusetaotlusega ja Albacom ja Infostrada kohtuotsusele tuginedes Euroopa Kohtusse direktiivi 97/13 artiklite 11, 22 ja 25 „tõlgendamise ja ulatuse" asjus, eelkõige seoses nende kooskõlaga 1998. aasta seaduse nr 448 § 20 lõikega 3.

20 – *Misure di finanza pubblica per la stabilizzazione e lo sviluppo* (*GURI* nr 302 regulaarne lisa, 29.12.1998, lk 5).

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

21. See eelotsuse küsimus registreeriti Euroopa Kohtu kantseleis 3. juulil 2006. Kirjalikke märkusi esitasid põhikohtuasja hageja, Itaalia valitsus ja komisjon ning nende esindajad osalesid suuliste märkuste esitamiseks 4. oktoobril 2007 toimunud kohtuistungil.

V. Eelotsuse küsimuse analüüs

A. *Vaidluse piiritlemine*

22. Tribunale Amministrativo Regionale del Lazio on aktiivne aruteludes osaleja, kuid on tõehetkel üsna napisõnaline ja esitab Euroopa Kohtule palju sügavama küsimuse kui täht-tähelt paistab.

23. Ta on oma hoiakus nii vaoshoitud, et piirdub pikemalt täpsustamata sellega, et

palub tõlgendada direktiivi 97/13 artikleid 11, 22 ja 25 ning määratleda nende ulatus, et neid võrrelda Itaalia 1998. aasta seaduse nr 448 § 20 lõikega 3. Küsimuse lakoonilisus, mis ei ole just tavapärane, ähmastab eelotsusetaotluse tegelikke tagamaid ja muudab selle vahetu mõistmise keeruliseks. Tegelikult keskendub eelotsuse küsimus nimetatud direktiivi artiklile 22 ja kahe ülejäänud artikli – sugugi mitte lihtne – ülesanne on seda piiritleda.

24. Põhikohtuasjas soovitakse nimelt välja selgitada, kas direktiivi artikli 22 alusel võib selle direktiivi artikliga 11 vastuolus olevat tasuvõtmist pikendada 31. detsembrini 1998, see tähendab artiklis 25 sätestatud direktiivi ülevõtmise tähtaja (31. detsember 1997). [21]

25. Sellise lähenemisviisi eelduseks on Telecom Italia makstava tasu (samuti seda sätestavate siseriiklike õigusnormide) direktiivi 97/13 süsteemiga, eriti selle artikliga 11 kokkusobimatuse uurimine. See on siseriikliku kohtu ülesanne, kusjuures Euroopa Kohtu roll piirdub talle ühenduse õiguse tõlgendamiseks asjakohaste suuniste andmisega, mida ta on juba teinud kohtuotsustes Albacom ja Infostrada, ISIS Multimedia ja Firma 02, Nuova società di telecomunicazioni ja i-21Germany ja Arcor.

26. Igatahes selgub tulemus kergesti, sest selle kohtupraktika kohaselt on kõnesoleva artikli 11 alusel üksiklitsentsi omavatelt telekommunikatsiooniettevõtjatelt võetavad rahalised tasud mõeldud litsentside väljaandmise ja rakendamisega seonduvate halduskulude katteks, välja arvatud juhul, kui kulud puudutavad nappe ressursse, mille puhul on lubatud maks ressursside optimaalse kasutamise tagamiseks. Seetõttu jäävad süsteemist välja litsentsitasud, mida arvutatakse neid litsentse väljastava asutuse üldiste halduskulude 30 aasta prognoosi alusel (kohtuotsus i-21 Germany y Arcor), nagu ka litsentsiomanike käibe alusel võetavad maksud (kohtuotsus Albacom e Infostrada) või täiendav tasu telekommunikatsiooniettevõtjatele määratud üldkasutatava telekommunikatsioonivõrgu kasutamise eest isiklikuks otstarbeks ja see tasu on arvutatud kriteeriumite alusel, mis ei vasta nimetatud artiklis 11 sätestatud kriteeriumidele (kohtuotsus Nuova società di telecomunicazioni).

21 – See kuupäev langeb kokku ühenduse seadusandja sooviga viia telekommunikatsiooniturg liberaliseerimine lõpule 1. jaanuariks 1998, nagu on väljendatud 28. juuni 1990. aasta direktiivi 90/388/EMÜ konkurentsi kohta telekommunikatsiooniteenuseturgudel (EÜT L 192, lk 10) artiklis 2 vastavalt komisjoni 13. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/19/EÜ (EÜT L 74, lk 13) redaktsioonile. Seda kavatsust kajastab direktiivi 97/13 esimene põhjendus, mida on rõhutanud nii Euroopa Kohus (kohtuotsus Albacom ja Infostrada, punkt 35) kui ka mina ise (ettepanek kohtuasjas Nuova società di telecomunicazioni, punktid 45 ja 46).

27. Ei ole kahtlust (vähemalt mitte eelotsusetaotluse esitanud kohtul ega käesolevas eelotsusemenetluses osalejatel), et sama kehtib tasu kohta, mida nõutakse Telecom Italia'lt tema litsentsi eest 1998. majandusaastal brutotulu alusel.

28. Kui see on kindlaks tehtud, tekib aga küsimus, kas vaatamata sellele, et tasu on direktiiviga 97/13 vastuolus, võib seda pikendada aastaks artikli 22 alusel, mille tekst märgitakse ära sama direktiivi 26. ja 27. põhjenduses.

B. *Direktiivi 97/13 artikli 22 eesmärk*

29. Selle sätte pealkirjas („Käesoleva direktiivi jõustumiskuupäeval kehtivad load") koostoimes 26. põhjenduse algusega [22] avaldub esimesena selle eesmärk, et direktiiv kataks ühtlustatud süsteemis veel kehtivaid vanu lube, et tagada kogu õigusühendusele omased väärtused: õigussuhete stabiilsus ja järjepidevus. Selleks jätab lõige 2 uue korra alla kuuluvate lubade kehtivusaja pikendamise [23] liikmesriikide otsustada.

30. Varasemat ei ole aga lubatud säilitada [24] piiramatult. Kohe lõikes 1 seatakse ajaline piirang, [25] kohustades riikide seadusandjaid kohandama kõik sellised load direktiivi nõuetega 1. jaanuariks 1999, mida korratakse lõike 3 esimeses lõigus, kus tunnistatakse sellest kuupäevast alates kehtetuks lubade sisu osa, mis ei vasta direktiivi nõuetele. Kuid ette nähakse ka sisulised piirangud;

22 – „[…] direktiivi kohaldatakse kehtivate ja tulevaste lubade suhtes; […] mõned litsentsid on väljastatud 1. jaanuarist 1999 hilisemaks perioodiks […]."

23 – Direktiivi 97/13 artikli 2 lõike 1 punktis a määratletakse luba kui „igasugune „üldloa" või „üksiklitsentsi" vormis luba, milles määratletakse konkreetselt telekommunikatsioonisektoris kehtivad õigused ja kohustused, ja mis annab ettevõtjatele õiguse osutada telekommunikatsiooniteenuseid ja, vajadusel, rajada või käitada telekommunikatsioonivõrke nende teenuste osutamiseks […]".

24 – See möödunud aegadesse kiindumus meenutab mulle lauset, millega Thomas Mann alustab oma suurt nelikromaani „Joosep ja tema vennad", kirj B., S.A., tõlkija Juan Parra, Madrid 2002, lk 15: „Sügav on mineviku põhjatus. Seda võiks nimetada koguni hoomamatuks […] kui meie tähelepanu koondub üksnes ja eranditult inimese, selle mõistatusliku olendi minevikule, kellele on osaks saanud kogu meie ühtaegu loomulik ja muretu, üleloomulik ja õnnetu olemasolu, ja kelle mõistatus on meie sõnade keskmeks, mis kannustab ja hingestab igat meie ütlemist ja millest on kantud kõik meie küsimused."

25 – Pikendatav lõike 3 teise lõigu alusel.

selles suhtes on eriti tähendusrikas lõige 2, kus keelatakse säilitada eri- või ainuõigusi andvaid tingimusi, samuti tingimusi, mille säilitamine kahjustab kolmandaid isikuid.

31. Täpselt nimetatakse artikli 22 lõikes 2 vanade ja pikendatavate lubade „tingimusi", välja arvatud „ainu- või eriõigusi" andvate lubade puhul, mis lõpevad 31. detsembril 1997. Nimetatud artikli lõikes 3 viidatakse nendest lubadest tulenevatele „kohustustele", mis võivad kehtida kuni 31. detsembrini 1998. Need „kohustused" on nimetatud „tingimuste" alaliik, mis võib endas kätkeda õigusi ja kohustusi. Arvestades, et kõnesolev lõige 3 algab lausega „ilma, et see piiraks lõikes 2 sätestatut", ei saa „ainu- või eriõigustega" seotud „kohustusi" pikendada 31. detsembrini 1998. Selline süstemaatiline lähenemisviis artikli 22 tekstile välistab Itaalia valitsuse väite, mille ta esitas selle eelotsuse küsimuse asjus toimunud kohtuistungil, kus ta soovitas neid kahte sätet eraldi tõlgendada, nagu oleks need kaks eraldiseisvat üksust.

32. Seega oli liikmesriikide kohus viia oma õiguskord direktiiviga 97/13 kooskõlla 31. detsembriks 1997, aga vanu lube võis pikendada aastaks, ehkki need olid direktiiviga vastuolus, tingimusel, et need ei anna kellelegi monopoliõigusi ega kahjusta teiste õiguspärandit, milliste juhtude jaoks oli 31. detsember 1998 lõplik piir.

33. Direktiivi 26. põhjenduses kinnitatakse seda mõtet, tunnistades kehtetuks „lubade klauslid, mis ei ole ühenduse õigusega kooskõlas, eelkõige litsentsiomanike eri- või ainuõigusi puudutavad klauslid, […] alates asjaomastes ühenduse õigusaktides sätestatud kuupäevast; […] õiguste osas, mis ei kahjusta teiste ettevõtjate huve […], on liikmesriikidel hüvitamistaotluste vältimiseks õigus kehtivusaega pikendada."

34. Seega näib selge – nagu arvab Telecom Italia esindaja –, et seadusandja soovis anda vaba konkurentsi jaoks kahjutute kontsessioonide ja lubade kohandamiseks pikema tähtaja, sest need ei ohusta ühenduse tasemel ühtlustamise eesmärke.

C. *Endise kontsessiooni hind*

35. Telecom Italia makstava tasu, mille tagastamist ta põhikohtuasjas nõuab, uurimine eeldab järgmist arutelupunkti, sest kui arvata, et see annab ainu- või eriõigused või et selle säilitamine kahjustab kolmandate isikute huve, ei või seda säilitada 1998. aastal.

36. Teine võimalus tuleb kohe kõrvale jätta, sest kukutatud monopoli omanikult üleminekuperioodil tasu võtmise pikendamine ei „kahjusta kaugeltki teiste ettevõtjate õigusi", vaid sillutab neile teed, kui sellega pannakse endisele ainukontsessionäärile lisakoormus.

37. Sama kehtib esimese võimaluse kohta, sest vaidlusalune meede „ei anna eri- või ainuõigusi", vaid piirdub nende eest maksmisega; aga arutelu ei saa siia pidama jääda, sest tasu võtmine on tihedalt seotud selle eelisseisuga, mis ei ole uues korras lubatud. Teisisõnu on artikliga 22 keelatud, et pärast 31. detsembrit 1997 osutab telekommunikatsiooniteenuseid üksainus ettevõtja või neid osutavad paljud eriõigustega ettevõtjad, ning see keeld laieneb paratamatult selliste eriolukordade arvelt teenitud tasudele.

38. Seega on Telecom Italial õigus, kui ta märgib, et kui ta alates 1. jaanuarist 1998 ei ole enam ainus telekommunikatsiooniteenuste osutaja Itaalias, lõppes sellest hetkest tema kohustus maksta riigikassasse kontsessiooni hinda, ilma et selle kohustuse pikendamist õigustaks ükski *lege data* või *lege ferenda*. Õigusnormi tekst ega selle põhimõtted ei luba teha siin erandeid.

39. Direktiiv 97/13 väljendab ühenduse püüdlusi elektronsideturu liberaliseerimiseks, soodustades konkurentsi sel viisil, et ettevõtjatele ei kehtestata muid piiranguid ega tasusid peale hädavajalike,[26] piirates liikmesriikide maksustamisõigust selliselt, et nad ei või kehtestada teisi makse peale ühen-

26 – Ettepanekud kohtuasjades Nuova società di telecomunicazioni (punkt 11), ISIS Multimedia ja Firma 02 (punkt 9) ning i-21 Germany ja Arcor (punkt 10).

duse seadusandja kehtestatute.[27] Püüdes tagada läbipaistvuse, mittediskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtetega kõikidele konkurentidele võrdsed võimalused nende turule tuleku hetkel, mis on eriti tundlik etapp minevikust päritud *status quo*'st üle saamiseks,[28] võiks Telecom Italialt 1998. aastal nõuda ainult tasu endise kontsessiooni eest, kui sellel ettevõtjal on eelisseis, mis tuleb neutraliseerida, ning sellise tasu maksmine oleks ainus võimalus eelise korvamiseks.

40. Kuigi selle väljaselgitamine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne, ei ole tõestatud, et vaadeldaval ajal (1. jaanuaril 1998) oli Itaalia endise monopoli omanikettevõtja konkurentide suhtes eelisseisus. Pealegi, kui see ka nii oleks, siis ei oleks minu arvates kõikide võistlejate võrdsele stardijoonele seadmiseks kõige sobivam viis mitte säilitada sellise korra (ainukontsessioon) üks element (tasu maksmine), mis ei ole ühenduse korras vastuvõetav,[29] vaid kasutada teisi kõnesoleva korraga tasakaalu saavutamiseks kehtestatud abinõusid, kehtestades turgu valitsevat seisundit omavatele ettevõtjatele erikohustusi („asümmeetrilisi", nagu ütleb Italia Telecomi esindaja käesoleva eelotsuse küsimuse kohtuistungil). Ilmekaks näiteks on direktiivi 90/388 artikkel 4a, mis lisati direktiiviga 96/19, et kohustada liikmesriike tagama, et eri- või ainuõigustega ettevõtjad võimaldaksid telekommunikatsiooniteenuseid osutama volitatud teistele ettevõtjatele ühendust oma üldkasutatava võrgu ja telefonisideteenustega.[30]

27 – Kohtuotsuse Albacom ja Infostrada punkt 38 ja selles kohtuasjas tehtud minu ettepaneku punkt 52.

28 – Kohtuasjas ISIS Multimedia ja Firma 02 tehtud ettepaneku punktid 25 ja 26.

29 – Seetõttu on liigne komisjoni ettevaatlikkus, kes pooldab erandi tegemist juhtudel, kus siseriiklik kohus tuvastab direktiivile 97/13 eelnenud ajal ainu- või eriõigusi omanud ettevõtja turgu valitseva seisundi. 8. septembri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-544/03 ja C-545/03: Mobistar ja Belgacom Mobile (EKL 2005, lk I-7723) ei ole selles suhtes asjassepuutuv, sest selles käsitleti telekommunikatsiooniinfrastruktuuridele kehtestatud kohalikku maksu (mobiillevimastid, -postid ja -antennid), mis on ühenduse õiguse seisukohalt põhimõtteliselt seaduslik, kuid võib teatavatel asjaoludel konkurentsi mõjutada ja seeläbi olla vastuolus direktiivi 90/388 artikliga 3c, mis lisati komisjoni 16. jaanuari 1996. aasta direktiiviga 96/2/EÜ (EÜT L 20, lk 59), samas kui nüüd on kohtul tegemist ilmselgelt Euroopa Liidu õiguse vastase maksuga.

30 – Ühenduse telekommunikatsioonisektori niinimetatud „uus reguleeriv raamistik" (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2002/19/EÜ elektroonilistele sidevõrkudele ja nendega seotud vahenditele juurdepääsu ja vastastikuse sidumise kohta (juurdepääsu käsitlev direktiiv); 2002/20/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenustega seotud lubade andmise kohta (loadirektiiv); 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv), ja 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv), mis võeti vastu 7. märtsil 2002 – EÜT L 108, lk 7, 21, 33 ja 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 323, 337, 349 ja 367) sisaldab erikohustusi turgu valitsevat seisundit omavatele äriühingutele, kelle hulgas on endiste monopolide õigusjärglased.

VI. Ettepanek

41. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunale Amministrativo Regionale del Laziole, et:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. aprilli 1997. aasta direktiiviga 97/13/EÜ üldlubade ja üksiklitsentside ühise raamistiku kohta telekommunikatsiooniteenuste valdkonnas ja konkreetselt selle artiklitega 11, 22 ja 25 on vastuolus, et liikmesriigid nõuavad endiselt ainukontsessionäärilt või kehtivuse kaotanud eriõiguste omanikult, kellel on praegu üksiklitsents, kuni 31. detsembrini 1998 muid makse ja tasusid peale kõnesolevas artiklis 11 sätestatute.